

1972

Crisis in het groeigeloof

'Een vrij geladen onderwerp', noemde **prof.dr. Bob Goudzwaard** - oud-parlementariër voor de ARP, en kersvers hoogleraar economie - het thema dat hij, maart 1972, in zijn inaugurele rede aansneed. 'Economie en vooruitgang' heette de oratie, waarin hij het einde van het economische groeigeloof aankondigde.

Veel van zijn voorspellingen zijn bewaarheid. Maar of de samenleving daaruit inmiddels de bijbehorende les heeft getrokken, is de - onverminderd actuele - vraag. Fragmenten uit een interview met Goudzwaard, dat in het maartnummer van 1972 verscheen.

Hoe komt het dat pas de laatste jaren het besef van grenzen aan de groei doordringt?

"Ik dacht dat er een irrationeel element in zat. Het vertrouwen is geschokt, dat in het voetspoor van de economische groei en techniek de garanties opgesloten liggen voor een beter, gelukkiger leven. Dit vooruitgangsgeloof, dat al meer dan twee eeuwen diep in het westerse denken verankerd zit, is geleidelijk aan in een crisis geraakt. De mens is gaan aarzelen of het wel waar is. En dat is een nieuw element."(.)

Kunt u zich voorstellen dat veel mensen, vooral die met lagere inkomens, met een zekere scepsis uw verhaal zullen aanhoren? Bent u niet bang dat ze het voor een nieuwe smoes zullen aanzien om hen kort te houden?

"Die reactie kan ik me voorstellen. Onverwacht is het niet als je ziet hoe vaak smoezen, gelegenheidsargumenten of redeneringen *pour besoin de la cause* worden gebruikt om onrechtmatige inkomensverschillen te rechtvaardigen. Ik kan wel begrijpen dat zo'n reactie komt.

"Aan de andere kant is het - dacht ik - een reactie die een zeker gevaar in zich heeft. Wanneer men zo'n verhaal beoordeelt naar het effect op eigen inkomen, worden de eigenlijke problemen ontlopen. Ik vind het typerend voor onze samenleving dat, wanneer het gaat om inkomensverhoudingen, niet de vraag centraal staat welk deel van het nationaal inkomen de sociale partners respectievelijk krijgen, maar dat de discussie zich geleidelijk aan geheel verlegd heeft naar de vraag: welk deel kunnen we veroveren van de *toeneming* van het nationaal produkt? Dat vooronderstelt automatisch economische groei. De strijd om betere inkomensverhoudingen is geslagen in de ban van het geloof in de economische groei. Ik ben bang, dat je op die manier elkaar met z'n allen in het slop helpt. (.)

"Ik vermoed dat we met de jacht op economische groei en het geloof in de techniek gaan vastlopen wat betreft de beperkte voorraad grondstoffen en het milieu."

U verwacht niet dat het inzicht tijdig zal baanbreken, dat...

"Ik vermoed dus, dat het zo zal gaan, maar... (lacht) ik ben als pro-

feet niet erg geslaagd hoor. Ik verwacht (weer serieus) dat het zal gaan via actie en reactie. Dat we een innerlijk verdeeld toekomstbesef bij de mens zullen krijgen.

"Aan de ene kant zul je zien een zich vastklampen aan, een stimuleren van, en een zich gelukkig voelen in een groeiende welstand - waar de reclame ook toe noodt - ; een 'er niet zonder kunnen'. Maar aan de andere kant ontstaat een oplopende angst, een toenemende bezorgdheid voor de consequenties van onze eigen daden. In die spanning zullen we geneigd zijn de consequenties te ontlopen en zullen we proberen de schuld steeds op anderen af te schuiven.

"Wat ik dus voorzie is dat in de toekomst *niet* de bereidheid zal ontstaan tot het accepteren van een lagere welstandsgroei, maar dat *wel* de neiging zal toenemen om de straat op te gaan met spandoeken, omdat men vindt dat het milieu moet worden verbeterd, dat er meer aan ontwikkelingshulp moet worden gedaan, enzovoorts. Die gespletenheid is nu al voor een deel in ontwikkeling.

"Maar je kunt alleen iets bereiken - dacht ik - als we bereid zijn ons bepaalde dingen te onzeggen. Anders ontstaat er een kortsluiting en zullen we steeds meer onrecht gaan bedrij-